

Are Kalvø (Norsko)

Jako přední norský komik (nar. 1969) se už desítky let věnuje žánru stand-up comedy, ale je také autorem více než deseti převážně satirických knih. A nejen to, také je autorem muzikálů a oper. Ve svých knihách se věnuje politice, náboženství i fotbalu. Anebo horám. Ačkoli vyrostl v severozápadním Norsku, v krajině plné fjordů a hor, nikdy ho okolní příroda nelákala. Aby ale pochopil, co na ní ostatní vidí, vydal se nakonec i on do hor a o svých zkušenostech a zážitcích napsal knihu. Jmenuje se *Hory, peklo, ráj* a vyšla už i v českém a slovenském (*Antiturista*) překladu. Jak autor přiznal, je to kniha o něčem, čemu sám vůbec nerozumí. Láska k horám je však pro Nory téměř posvátná a Kalvø si z ní jako milovník kaváren a barů s gustem utahuje.

stand-up *Hory peklo ráj* přeložila Daniela Mrázová

Jsem tu dnes coby zástupce malé a dosud mlčící norské menšiny.

Jsem Nor, který nemá rád přírodu. Myslím, že příroda se přeceňuje.

Nechodím na výlety do lesa. Nechodím po horách. Podle mě je na hory hezký pohled z místa, kde se nacházejí stoly a židle. A pokud možno i číšníci. Miluju číšníky.

Stručně řečeno: nejsem žádný milovník pobytů venku. Odedávna jsem toho názoru, že když už si někdo dal tu práci a vynalezl zdi, střechy a hotelové bary, tak je zkrátka a dobře nevděčné přebývat ve stanu.

Samozřejmě tohle bych si jako Nor o pobytech venku a přírodě vůbec myslet neměl. Přece jen pocházím ze země, která krásnou přírodou přímo oplývá. Ze země, která zrodila mnoho významných polárních hrdinů.

Byli vlastně tak významní?

Vezměme si takového Roalda Amundsena, prvního člověka, který dosáhl jižního pólu, v roce 1911. Na toho jsme v Norsku velmi hrdí. Ve skutečnosti dokázal tohle: vyrazil na cestu z chladného místa obklopeného sněhem a ledem. Pak týdny putoval po chladných místech obklopených sněhem a ledem. Až jednoho dne konečně dorazil k jednomu chladnému místu obklopenému sněhem a ledem.

Jenže Roald Amundsen a ostatní polární hrdinové měli přinejmenším historický význam. Přinejmenším dokázali něco jako první na světě. Jako první na světě došli na nějaké místo.

Lidé, kteří se vydávají na túry dnes, nedokázali jako první na světě nic. Ani jako první na světě nikam nedošli. Lidé, kteří se vydávají na cesty dnes, vlastně vůbec žádné místo nedobývají. Přicházejí tam, odkud vyšli, jen mokřejší a prochlazenější než o osm hodin dřív.

Tak proč tohle podnikají?

Protože tohle se teď prostě dělá, víc než kdykoli v minulosti. V nedávno provedeném průzkumu vypovědělo téměř osmdesát procent obyvatel země, ve které žiju, že v průběhu posledních dvanácti měsíců absolvovali aspoň jeden výlet do hor nebo do lesa. A to je průměr. V mojí věkové skupině, tedy ve věku mezi čtyřicítkou a šedesátkou, kdy člověka přepadne strach ze smrti, je to číslo ještě mnohem vyšší. V posledních třech čtyřech dekádách navíc rostlo, přičemž za posledních deset patnáct let opravdu rychle.

To znamená, že skupina, ke které patřím čili my, co nechceme chodit na túry, představuje malou menšinu. Která se s každou minutou ještě dál zmenšuje.

Možná kvůli tomu, že nikdo nemluví jejím hlasem, nikdo není jejím mluvčím.

Až teď. Protože tím hlasem jsem teď já. Před několika lety jsem vydal knihu Hory peklo ráj. A ta kniha vyšla i v Česku a na Slovensku. V téhle knize píšou o přírodě, horách a pobytech venku ze své perspektivy, tedy z té, kterou jsem tu už zmínil: Nemám to rád.

Když jsem o téhle knize mluvil s různými lidmi a když jsem k ní sbíral podklady, zjistil jsem, že milovníci pobytů venku zkrátka a dobře nejsou zvyklí na hovory o přírodě a pobytu v ní, které neprovází chvála a nadšení. Zkrátka a dobře nejsou zvyklí slýchat relativně samozřejmé skutečnosti typu: Prochodit celé hodiny v dešti může být vlastně docela protivné.

Nebo:

Občas jsou výlety do přírody prostě jen fajn. Nejsou neskutečně fantastické pokaždé! Popravdě řečeno.

Takové výroky se v Norsku slýchají překvapivě zřídka.

Protože když pocházíte ze země jak Norsko, tedy ze země, kde je víc kamení než zábavy, víc lesa než lidí, pak přírodu musíte milovat a musíte si myslet, že výhradně tam venku, v osamění na horách nebo v lese, jste doopravdy sami sebou.

V Norsku se totiž vyhýbání se druhým považuje za něco pozitivního a zdraví prospěšného. Jsme v tom hotoví přeborníci. A celá pandemie? Tu jsme zmákli levou zadní. Vyhýbat se kontaktu s druhými? To umíme. Pobyt v osamění někde venku? Právě do toho se vrháme, jakmile se nám naskytne jen trochu volna, a my máme volna spousty, jelikož těžíme ropu, takže se koupeme v penězích a vlastně ani nepotřebujeme pracovat. Hlavním důvodem, proč lidé v Norsku vůbec chodí do práce, je to, aby si z ní mohli vzít volno. A odjet do přírody, kde můžou být sami sebou.

Proč tomu tak je? I dnes, když do přírody nemusíme? Většina z nás tam nemá co dělat. Tak proč se tam vydáváme? Zrovna v dnešní době, víc než kdy dřív?

To jsem chtěl zjistit, protože to nechápu.

A nejde o to, že bych byl arogantní a nevědoucí městský floutek. Rozhodně ne. Právě naopak.

Vyrostl jsem na statku v třítisícovém západonorském městečku obklopeném fjordy. A běžkařskými stopami. A lesem. A horami. Ať už se z toho statku vydáte autem jakýmkoli směrem, do čtyř minut natrefíte na hory. Na impozantní hory, hory vyhledávané turisty, hory, za kterými jezdí lidé přes půl zeměkoule, jen aby si je mohli vyfotografovat. A když navštívíte statek, kde jsem vyrostl, tak prostě musíte fotografovat. Tady prostě nejde nefotografovat. Hory jsou příliš krásné, fjordy příliš fjordovité a staré dřevěné chalupy příliš malebné.

Vlastně jsem vyrostl v Instagramu.

A taky jsem chodíval na výlety. Pobýval jsem na horách. Zkoušel jsem lyže. Jak běžky, tak sjezdovky. V místě, kde jsem vyrůstal, se právě tohle dělávalo o víkendech, pokud si člověk nenašel pekelně dobrou výmluvu.

V dětství jsem býval aktivním běžkařem. Dokonce docela dobrým. Většinou jsem obsadil druhé místo. Nebo předposlední, jak někteří lidé tvrdošijně zdůrazňovali.

Takže to není tím, že bych nebyl na pobyt v přírodě, výlety a lyže zvyklý.

A vůbec to není tím, že bych nerad chodil. Právě naopak. Chůze patří k mým nejoblíbenějším činnostem. Chodím každý den a na dlouhé vzdálenosti. Takže tím to není.

Jenomže nechodím správně. Nejradši se vydávám na místa, kde jsou lidé. A ještě lépe číšníci. Rád se procházím ulicemi v centru města. Jen tak se bezcílně toulám.

Tohle se u nás na venkově za mého mládí moc nepěstovalo. V momentě, kdy vám bylo osmnáct, jste si udělali řidičák a pak už jste z auta radši ani nevystupovali. Každý, kdo zahlédl dospělého, jak kráčí pěšky středem obce, si hned pomyslel: Jejda, sebrali mu řidičák?

Středem obce se jen tak nechodilo.

Naopak posadit se do auta, jet čtyři minuty na úpatí nějaké hory, vylézt na ni a pak zase slézt, znovu nasednout do téhož auta a odjet domů? Naprosto normální.

Procházet se středem obce bez cíle? Podivínské.

Takhle jsem vyrůstal. Měl bych být milovník přírody. Ale nejsem. Co se stalo?

Přestěhoval jsem se do města, jako většina mých kamarádů. Město jsem využíval a líbilo se mi v něm a nazpět jsem se neohlížel.

Takhle to cítila řada z nás.

Jenže. Většina lidí to takhle necítí po celý život. Přejde je to. Opravdu. Jakmile se vypořádáte se studií nebo s příslušnou záminkou, pod níž jste se do města přestěhovali. Když dospějete, usadíte se, zmírníte tempo. Pak se něco stane. Objeví se jiné hodnoty. Najednou vás napadne, že milujete přírodu.

Přihodilo se to skoro všem, které znám. Mně ovšem ne.

Příroda mi v posledních letech odloudila tolik přátel. Fajn lidí. Chytrých lidí. Zábavných lidí, kteří si se mnou dřív chodívali do hospody pokecat o blbostech. A co dělají teď? Vstávají brzy ráno, vyfotí lyžařskou stopu, pověsí ji na facebook a instagram a napíšíou k ní: „Krásný den v lese.“

A tyhle lidi jsem dřív považoval za dobré přátele. Vtipné přátele. „Krásný den v lese.“ Na víc se dneska nezmůžou.

Tohle se stává v určité životní fázi mnoha lidem: začnete ztrácet smysl pro humor. A vlasy. A pokud jste muž, tak zpravidla obojí. Až si tak říkám, jestli smysl pro humor nesídlí ve vlasech.

Ztrácíte vlasy a smysl pro humor a vydáváte se do hor. Tohle všechno se začíná dít ve stejnou dobu, kdy po vás vyhazovači v nočním klubu už dávno nepožadují občanku a naopak se vás dávno ptají, jestli jste si opravdu jistí, že tohle je pro vás ten správný podnik.

V takovém věku se v životě mění leccos.

Začnete pravidelně sportovat. V naději, že budete vypadat co nejlépe i bez vlasů a bez smyslu pro humor. No jasně, vím, že existují lidé, kteří tvrdí, že nespportují proto, aby dobře vypadali, nýbrž proto, že je uspokojuje sport sám o sobě. Fajn. Ale kdyby sportování nemělo žádný efekt, ani zdravotní, ani tělesný, tak bychom ho přece neprovozovali. Nikdy se nestalo, že by lékař řekl pacientovi: „Zbývá vám měsíc života.“ A pacient by odpověděl: „Tak to já začnu sportovat! Poslední čtyři týdny života věnuju sportu. Strávím svoje poslední čtyři týdny na téhle planetě v lycře, v přesvětlené posilovně, s dalšími lidmi oblečenými v lycře, které vůbec neznám a kteří páchnou potem, společně budeme civět před sebe a poslouchat příliš hlasitou hudbu, která se nám nelíbí, a přitom budeme šlapat na kolech, co se ani nehnu z místa.“

Ne že byste hned po dosažení takového věku přestali chodit do hospody, ale začnete chodit někam, kde není moc hlučno. Kde nejsou vyhazovači. Nebo lidi. Protože když dospějete do tohoto věku, začnete si vážit skutečnosti, že se vidíte s přáteli a můžete si s nimi povídat. O šíleně nudných záležitostech. Protože i tohle se v tom věku děje.

Když my muži v tomhle věku vyhýbavě odpovídáme na otázky svých partnerek, cože jsme to vlastně dělali na poslední pánské jízdě, není to proto, že bychom dělali něco nevyslovitelného nebo že bychom si to nepamatovali. Odpovídáme vyhýbavě proto, že se nám nechce přiznat, že jsme se celé ty tři dny v Londýně bavili v pubu o náhradním volnu.

Případně, a to je ještě horší, o sportu. Nebo o přírodě.

Protože nejenže všichni najednou začnou chodit do přírody. Oni o tom ne a ne přestat mluvit. A mluví o tom bez smyslu pro humor. Lidé, kteří byli dřív čilí a bystrí, teď naprosto vážně pronášejí výroky typu:

„Ticho na horách se nepodobá ničemu jinému.“ Ale podobá. Ve skutečnosti je stejné jako veškeré ostatní ticho. Právě v tom spočívá podstata ticha. Je tiché.

„Jen tváří v tvář přírodě pochopíš, jak jsi nepatrný.“

Tedy pokud jen tváří v tvář přírodě pochopíš, jak jsi nepatrný, pak máš zkrátka a dobře přehnané sebevědomí.

„O letošní dovolené pojedeme na hory a budeme putovat od chaty k chatě...“

Tomu se neříká dovolená. Šlapat na horách od chaty k chatě je v lepším případě ten typ dovolené, který sestává výhradně ze dvou nejotravnějších aspektů dovolené: z balení a přepravy.

Nicméně tohle prostě lidé dělají. Putují od chaty k chatě, bez přestávky celé dny, přičemž z nich lije pot a humor. Míří do chat, které se jmenují Pyttbua (V Kaluži), Krækkja (Zakřivená), Tjennhuken (Jezerní bouda) a Gaukhei (Kukaččí stráž). A to si prosím nevymýšlím. Takhle se opravdu jmenují chaty v norských horách. Kam lidé jezdí na dovolenou. Dobrovolně. Jedna chata se dokonce jmenuje Myggheim (Komáří domov). Komáří domov!!

- Nezajedeme si letos do Komářího domova?

- Klidně můžeme, pokud už nebudou volná místa v pekle.

Kdy k tomu došlo? Kdo mi ukradl moje kamarády? A vyměnil je za bandu zubících se nabušenců? Co se někde venku fotí s palci nahoru a s připitomělými čepicemi na hlavě? A dokonce se tváří, že se jim to líbí?

Znám lidi, co s nikým nechodí a stěžují si, že už se nevidají se starými kamarády, kteří si našli přítelkyni. Pro tohle dokážu mít určité pochopení. Jenže oni aspoň přicházejí o přátele ve prospěch toho největšího na světě vůbec: lásky. Já přicházím o přátele ve prospěch kamení.

A tohle se netýká jen mých přátel. Týká se to všech. Nebo každopádně osmdesáti procent z těch všech. Ale mě ne.

Pokud nejste psychopati, začnete si nakonec říkat: Že by ten problém vězel ve mně?

Proč já tohle tíhnutí k přírodě necítím, když všichni ostatní ano? Proč i já netoužím po tichu, které se nepodobá ničemu jinému?

A tak jsem si nakonec řekl: Dobrá. Zkusím to. Budu chodit po horách. A tak jsem poprvé po více než třiceti letech vydal na túru.

Strávil jsem chozením po horách jeden týden v létě. A jeden týden na běžkách v zimě. Zimní výprava proběhla za skvostného slunečného počasí, což znamená, že byla šílená kosa. Naopak v létě převážně pršelo nebo padla mlha. Což znamená, že bylo nevlídno, túra ztratila smysl, a ještě skýtala nebezpečí. Nebo, jak to nazývají milovníci přírody: nádhera.

Tohle všechno jsem absolvoval, nejen abych mohl napsat tuhle knihu, ale abych našel odpovědi na některé otázky. Jako například:

Co tam nahoře lidé dělají? Proč se jinak duševně zdraví jedinci na horských vrcholech fotí s rukama vztaženýma k nebi? A proč si myslí, že my ostatní chceme takové fotky vidět?

A ohledně milovníků pobytů venku si kladu ještě další otázky. Například: Nejsou trochu naivní?

K téhle otázce mám zvláštní důvod. Dovolte mi, abych vám vysvětlil koncept norského putování od chaty k chatě.

Pro lidi, kteří ho provozují, existuje spolek. Pokud se stanete jeho členem, obdržíte klíč. Tenhle klíč vám poskytne přístup k přibližně pěti stům chat po celém Norsku. V současnosti má uvedený spolek asi tři sta tisíc členů.

V jiných zemích, kde se chodí od chaty k chatě, se chaty často podobají hotelům a mají kvalitní restaurace. Norské chaty se hotelům nepodobají ani za mák. A jejich provozovatelé jsou na to hrdí. O tohle právě jde.

Spíte ve vlastním spacáku v maličkaté posteli, v jedné místnosti s mnoha dalšími lidmi. Pokud máte štěstí. Někdy musíte přespat na podlaze nebo tam, kam se vejdete. Sprchu sdílíte s hromadou lidí. Proto se na těchhle chatách spousta lidí nesprchuje.

V pevně danou hodinu se podává večeře, kterou představuje obyčejné nudné norské jídlo. Na ně si hosté musejí vystát frontu, přičemž většina z nich má na sobě vlněné prádlo páchnoucí potem.

Takhle ve skutečnosti vypadají ty nejluxusnější chaty. Mnohé nemají nic. Nemají zavedenou elektřinu. Ani vodu. Což řada Norů považuje za to pravé. Máte klíč, odemknete si a pak si nějak poradíte. Musíte dojít pro vodu, zatopit v krbu, uvařit si – pokud jste si nezapomněli sbalit jídlo, jinak je třeba vyrazit do lesa a tam si ho obstarat. A pak jdete spát, možná úplně sami.

A proto si kladu otázku, jestli nejsou milovníci pobytů venku náhodou trochu naivní. Důvěra ve druhé se zpravidla považuje za výdobytek skandinávských zemí. Ale nemůže té důvěry být někdy příliš? Určitě je dobrý nápad jít spát úplně sami, daleko od civilizace, na místě, kde vaše volání o pomoc neuslyší ani noha, v chatě, ke které má klíč tři sta tisíc lidí?

A na závěr ta velká otázka: Skutečně se dnes všichni vydávají do přírody kvůli tomu, že jen tam venku jsou doopravdy sami sebou?

Na tuhle otázku jsem dokonce našel odpověď. Myslím si, že je to naopak. Myslím si, že se vydáváme do přírody proto, že jen tam venku nejsme doopravdy sami sebou.

Tam venku můžeme předstírat, že jsme tím, kým jsme nikdy nebyli, a současně věříme, že takoví byli naši předkové, a libujeme si v představě, že i my si něco z toho v sobě neseme navzdory tomu, že jsme moderní lidé.

Ačkoli je pravda, že k milovníkům pobytů venku se řadí většina Norů, pro Norsko i další země, kde se lidé téhle činnosti věnují, platí, že čím více vyděláváte a čím vyšší vzdělání máte, tím je pravděpodobnější, že jezdíte ven.

Jinými slovy: vzdělání, dobře placení lidé z nejbohatší země na světě vynakládají směšně vysoké částky na nákup outdoorového vybavení, aby mohli celé hodiny pochodovat k chatě, v níž můžou předstírat, že jsou chudí. A stát ve frontě na jídlo ve spodním prádle. Sekat dříví. Žít tak, jak žít nemusejí. A být někým, kým doopravdy nejsou.

Jádrem veškerých pobytů venku je předstírání. Předstírání a lži.

Protože se nám líbí představa, že ačkoli jsme nadmíru moderní lidé, kteří pracují v kancelářích a mají vyhřívané podlahy, zůstáváme nadále – v hloubi duše – dětmi přírody.

Tohle je důvod, proč se lidé věnují pobytům v přírodě. Jinak jde jen o to, že ztrácíte humor a vlasy a šíleně se bojíte smrti.